

אמר ליה רבי זריקא לרבי יהושע בן לוי:

אמר רבי יוסף:

מאי טעמא לא קא מזהרר מר [מדוע אינך עונה על הקושיא]?!¹

רבי יהודה ברבי אילעאי מורינא דבי נשיאא הוה [מורה ההוראה שבבית הנשיא היה], ואורי ליה כשמעתיה [והוא שהורה להם שדם הנבילה מטמא כשיטתו] —

אמר ליה רבי יהושע בן לוי לרבי זריקא:

דתנן: רבי יהודה [ברבי אילעאי] אומר:

היכי אהרר ליה [איך אני יכול לענותו], שאין בי כח, דהאמר רבי חנין:

ששה דברים יש שהם מקולי בית שמאי ומחומרי בית הלל, והאחד מהם הוא:

כתיב בתוכחה שבפרשת כי תבא:

דם נבילות: בית שמאי מטהרין, ובית הלל מטמאין, נמצא שלשית בית הלל דם נבילות מטמא, והורה רבי יהודה כשיטתם.

"והיו חיך תלואים לך מנגד", זה הלוקח תבואה משנה לשנה, שאין לו שדה משלו, וקונה הוא תבואה בכל שנה, ופוחד שמא לשנה הבאה לא יהיו לו מעות לקנות תבואה.

אמר רבי יוסי ברבי יהודה:

"ופחדת לילה ויומם", זה הלוקח תבואה מערב שבת לערב שבת, וכל השבוע חושש הוא שמא לא תהיה לו תבואה לשבוע הבא.

אף כשטמאו בית הלל, לא טמאו אלא ברביעית, הואיל ויכול לקרוש ולעמוד על שיעור כזית שהוא שיעור בשר לטומאת נבילות.

"ואל תאמן בחיידך", זה הסומך על הפלטר שיאפה, והוא קונה ממנו בכל יום, שכל יום דואג הוא שמא למחר לא יהא לו מעות לקנות לחם —

מתניתין:

מתנדב אדם יין לבד לנסכם על המזבח, ובלבד שיתנדב כשיעור נסכים האמורים בתורה, ולכן:

והוא גברא [על עצמו אמר] נמי על פלטר סמיך [גם אני מבין הסומכים על הפלטר, שאני דואג ואין בי כח לענות].^{א-קד}

אין מתנדבים לוג אחד בלבד או שנים וחמשה [או חמשה] לוגים, שכן לא מצינו נסכים בשיעור זה.⁽¹⁾

שואלת הגמרא: סוף סוף מאי הוי עלה [מה היא התשובה על הקושיא שהקשה רבי יצחק בר ביסנא]?[?]

שנים לפניו ואמר הרי אלו לנסכים; אך מלשון רש"י הביאו לא כן; וראה במשנה למלך [מעשה הקרבנות יז יב] שהאריך הרבה בענין זה; וראה עוד במנחת אברהם חלק ב [עמוד פח] מה שהביא בשם הגרי"ז ליישב קושיית

1. הקשו התוספות: מאי שנא ממנחה, שהמתנדב פחות משיעור עשרון צריך להשלים את השיעור?!
ותירו: שמא הכי נמי היכא דאמר "הרי עלי", אבל הכא מיירי בנדבה שיש לוג אחד או

אבל מתנדבין שלשה לוגים כנסכי הכבש, וארבעה לוגים כנסכי האיל, וששה כנסכי הפר, וכן מששה לוגים ולמעלה, שהרי שבעה לוגים שוים לנסכי הכבש והאיל גם יחד, ושמונה לוגים שוים לשני נסכי אילים, וכן הלאה.

גמרא:

איבעיא להו:

יש קבע לנסכים, כלומר, האומר הרי עלי כך וכך לוגין לנסכים, האם הוקבעו כל הלוגים ליקרב כאחת –

או אין קבע לנסכים, ויכול הוא להקריבם שלא כאחת? (2)

שואלת הגמרא: חיבי דמי, כלומר, למאי

נפקא מינה? (3)

ומפרשת הגמרא: בגון דאייתי חמשה נדר להביא חמשה לוגי יין] שאין לנו נסכים בשיעור זה ואינו יכול להביאם – כמבואר במשנה, ויש להסתפק כיצד יעשה:

אי אמרת אין קבע לנסכים, אם כן משיך ומקריב [מנסך] ארבעה מינייהו דחזי לאיל [מנסך הוא ארבעה לוגים כשיעור נסכי איל], ואידך הוי נדבה [והלוג הנוסף שאינו יכול לנסכו, ייפדה, ויביאו בדמיו עולות לקיץ המזבח]. (4)

ואי אמרת יש קבע לנסכים, אם כן עד דממלי להו [עד שלא ינדב נסכים נוספים שישלימו לשיעור נסכים שבתורה] לא קרבי אף הארבעה הראויים לנסכי כבש, כי אין הוא יכול להקריב את החמשה אלא כאחת. (5)

התוספות.

2. נתבאר על פי רש"י; ורבינו גרשום לא פירש כן.

3. יש לעיין: למה לנו לחפש נפקא מינה, ולא כפשוטו, אם צריך הוא להקריבם כאחת או לא; ובטהרת הקודש כתב, שיכול להקריבם בזה אחר זה לפי שני הצדדים, ראה שם.

4. א. כתב בטהרת הקודש: לפי צד זה, מה ששינינו במשנה שאין מתנדבין חמשה, היינו משום שלכתחילה אין נודבין על מנת להפריש למותרות, אבל בדיעבד יקריב ארבעה, והמותר ילך לנדבה.

ב. כתב רש"י: ואידך הוי נדבה: נדבת ציבור וימכר ויפלו דמיו לשופרות [היינו השופרות

שהיו במקדש כדי לקבל מעות שהולכים לקיץ המזבח, כמבואר במשנה המובאת בהמשך העניין]; או יקרב הוא עצמו, ויצטרף עם שני לוגים אחרים ויקרב לנסכי תמיד, דהווי נמי לציבור; וראה מה שכתב על זה הרש"ש; [ויש לעיין: איך אפשר שמנדרו אשר נדר להביא מעצמו יביא לנסכי התמיד, והרי שני חיובים של נסכים הם, ואי אפשר ליפטר משניהם כאחד!].

5. ברמב"ם [מעשה הקרבנות יז יד] מבואר, שאם נדר חמשה חייב הוא להשלים, [כיון שיש קבע לנסכים], אבל ברש"י לא נזכר שהוא חייב להשלים, אלא שלא יקרבו עד שישלים; ובפירוש רבינו גרשום מבואר, שלפי צד זה לא קדשו כלל; וכן יש להוכיח מלשון התוספות בד"ה אין מתנדבין, שהקשו על המשנה: למה בנודר חמשה אינו צריך להשלים כמו במנחה

מאי הוא הדין באופן זה?

אמר אביי: תא שמע שאין יכול להקריב ארבעה, ואין הלוג החמישי הולך לנדבה — ממה ששנינו בשקלים:

ששה שופרות [קופות עשויות כעין שופרות שפיהם צר ולמטה רחבים הם] היו במקדש **לנדבה** [כדי ליתן בהם מעות ההולכים לקיץ המזבח].

ואמרינן: כנגד מי, כלומר, בשביל מה היו שם ששה שופרות?

כנגד מותר הטאת [כגון שהפריש מעות לחטאת והוזלו הכבשים ונתותרו לו מעות], **ומותר סתם אשמות**, **ומותר אשם נזיר**, **ומותר אשם מצורע**, שכל המותרות האלו הולכים לקיץ המזבח.

ואם איתא שהנודר חמשה לוגים הולך לוג אחד לקיץ המזבח, אם כן **ליתקין שופר אחרינא כנגד מותר נסכים** [יתקנו חכמים

שופר שביעי כדי ליתן בהם מעות אלו]; אלא ודאי שאין הולך כלום לנדבה, אלא ממתין עד שיתמלא השיעור ויקריבם כאחת.⁽⁶⁾

ומשנינן: אף אם נאמר שאין קבע לנסכים, ומקריב הוא את הראוי, מכל מקום אין צריך לעשות שופר למותר, כי בשלמא **בהנך** [המותרות שנוכרו לעיל] **לנדבת ציבור אזלי** [הולכים הם לנדבת הציבור היינו קיץ המזבח], צריך הוא להמתין עד שיצטרכו למעותיו כדי להקריב מהם קרבנות על המזבח הבטל מקרבנות, ולכן נותנים אותם בינתיים בשופרות —

אבל **בהני** [מותרות הנסכים] אין צריך הוא להמתין, שהרי **שכיחי** [מצויים הם] עוד מותרות נסכים, **ואפשר דמצטרפי דמר ודמר בהרי הדרי וקרבי**, [אפשר שיצטרפו מותרותיו של זה ומותרותיו של זה לשיעור שלם של נסכים — ויקרבו].⁽⁷⁾

אמר רבא:

נסכים לקיץ המזבח; וראה מה שכתב בזה בעולת שלמה.

7. א. **פירש רבינו גרשום:** הני מותרות דנסכים שכיחי, כדאמר רבא לקמן: מתנדב אדם מנחת נסכים בכל יום, והואיל דשכיחי, ושכיחי מותרות, כגון דאייתי חמשה ופש ליה חד, ואי הוו תלת דאייתי כל חד חמשה ופש לכל חד וחד, חזו הני תלת לוגין לאיצטרופי לנסכי כבש, וקרבי בכל יום, הלכך לא תקינו ליה שופר, דהא מצו הנך מותרות ליקרב לאלתר; [והדברים צריכים ביאור, כי למה יהא מצוי נדר של חמשה לוגי נסכים שאין ראויים להקריבם כאחת על גבי המזבח, ועוד שיהא מצוי שלש נדבות כאלו].

כשנדר פחות מעשרון, ומבואר דפשיטא להו שאינו צריך להשלים, ואין זה תלוי בספק הגמרא אם יש קבע לנסכים.

ואם נדב לוג אחד או שנים כתב הרמב"ם שלא יקריב, ואינו חייב להשלים; וראה בלשון רש"י **בהמשך הסוגיא** בד"ה עד עשרה, שכתב "דלוג ושנים וחמשה לגמרי לא קרבי עד דממלי להו", ומלשונו נראה שאין חילוק ביניהם; וראה זבח תודה.

6. **בטהרת הקודש** תמה: סוף סוף צריך שופר למותרות נסכים, כגון שהפריש מעות לנסכים וניתותרו, ראה שם; וביותר תמהו **האחרונים**, הרי באמת מבואר במסכת שקלים ד ב שמותר

תא שמע שאין קבע לנסכים, ואם נדב חמשה מביא כמה שיכול, מהא דתניא:

כתיב בפרשת נסכים אחר שפירטה התורה את כל דיני הנסכים: "כל האזרח יעשה ככה את אלה", ומיותר הוא; אלא מלמד: **שמתנדבין נסכים לבד**.

ובמה מתנדבין? שלשת לוגין שהוא שיעור הפחות שבנסכים, וכדילפינן מ"ככה" שלא למעט משיעור זה.

ומנין שאם רצה להוסיף על שיעור זה — יוסיף?

תלמוד לומר עוד באותה פרשה: "חצי ההין יהיה לפר", ומשמע שיש עוד נסכים אחרים.⁽⁸⁾

יכול יפחות משלשה לוגין? תלמוד לומר "ככה".

והרי **מאי "יוסיף"** שהצרכנו ללומדו מן המקרא?!?

אילימא ארבעה וששה לוגין, כך אי אפשר לומר, שהרי לזה אין צריך מקרא מיוחד, כי:

מאי שנא שלשה שיכול הוא להתנדב משום דחזו [שראויים הם] **לכבש**, הרי **ארבעה וששה נמי חזו**: ארבעה לאיל וששה לפר.

אלא לאו בא הכתוב ללמד שמתנדבין **חמשה**, ומיהו ודאי לא יקריב אלא כשיעור הראוי, והשאר לנדבה, **ושמע מינה: אין קבע לנסכים**.

ומסקינן: **אכן שמע מינה** שאין קבע לנסכים. **אמר תמה רב אשי:**

והא אנן במשנתנו **לא תנן הכי**, אלא שאין מתנדבין חמשה, דהא תנן:

אין מתנדבין לוג, שנים וחמשה —

הרי קתני "חמשה" דומיא ד"שנים", מה **שנים דלא חזו כלל** שהרי פחות הוא מן השיעור, אף **חמשה נמי דלא חזו כלל** וללמד שאינו מקריב כלום, כי יש קבע לנסכים!?!⁽⁹⁾

לוגו, הא אין נסכים פחות משלשה לוגין?! ועל כרחך דיכול להביא אף פחות משלשה, רק דאי אפשר לנסך רק שיעור הראוי לכבש או לאיל, וכיון דמתרמי לוגין של שלשה בני אדם יכולים להקריבן יחד ולנסכם, וזו היא ראייה ברורה לרש"י ז"ל שכתב יסוד זה בחולין כג; [וראה עולת שלמה].

8. נתבאר על פי פירושו הראשון של רש"י; ובפירושו שני פירש: בפרשת נסכים כתיב "ככם כגר יהיה".

9. לפי פשטות לשון הגמרא משמע, שאם יש קבע לנסכים אין הפרש כלל בין שנים לחמשה,

ולשון רש"י הוא: הנך נסכים למה להו שופר, הואיל ושכח כל יומא, שהרי רוב קרבנות טעונין נסכים; אפשר דמצטרפי דמר ודמר: אם נדר חמשה יקריב ארבעה ויניח לוג הנשאר, ויצטרף עם מותר נסכים אחרים עד שיהו ארבעה או שלשה; ודבורי רש"י נראים כסותרים זה את זה, והדיבור הראשון אינו מתישב עם לשון הגמרא, וצריך תלמוד.

ב. כתב במקדש דוד [סימן י אות ב] על דברי רבינו גרשום: על כרחך כשיצטרפו היין של שלשה בני אדם ויקרבו, לא יהיו כולם שותפין בכל הקרבן, דנדבת יין אינה באה בשותפות כדאמרינן בתורת כהנים, ועל כרחך דכל אחד אינו מקריב רק לוגו; וקשה: איך קרב

ומשינין: **מידי איריא** [וכי מוכרח הוא להשוותם]!! והרי יש לומר **הא** ["חמשה"] **כדאיתא**, והא ["שנים"] **כדאיתא**.

אמר אביי:

אם תמצא לומר שאין קבע לנסכים, הא אין קבע לנסכים ואין לי מה להוסיף בזה; ברם אם תמצא לומר שיש קבע לנסכים — הנה:

אם נדר עד עשרה לוגים **פשיטא** לי מה יהא דינם, וככל אשר נתבאר לעיל —

אבל אם נדר אחד עשר לוגים,

בזה אני מסתפק: **מאי** יהא עם נדרו? ב-קד

האם גברא [הנודר] לנדר שיעור נכסים השווה לשני פרים [דהיינו: שנים עשר לוגים] **קא מכויין**, ונמצא שלא השלים את השיעור, **ועד דממלי להו לא קרבי** [עד שלא ישלים לא יקריב], וכמו הנודר חמשה לוגים, שאינו מקריב עד שימלא את השיעור, כיון שיש קבע לנסכים.

או דילמא: אדם זה לנסכים השווים לשני אילים **וכבש אחד** [שהם אחד עשר לוגים] **קמכויין**, ונמצא שכבר השלים את השיעור

והם קרבים; וצדדי הספק הם:

האם סביר הוא שנתכוין זה לתרי מחד מינא וחד מחד מינא [לשני שיעורי מין אחד, ולשיעור אחד של מין שני], או לא?

מאי? תיקו. (1)

מתניתין:

למנחת נסכים היו מביאים סולת כלולה בשמן, ואינה נקמצת אלא נקטרת כליל, ועמם היו מביאים יין לנסך על גבי המזבח; ונחלקו תנאים:

מתנדבין יין להקריבם בפני עצמם [וכפי שנתבאר במשנה הקודמת], ואולם אין **מתנדבין שמן** בפני עצמו ואף שהשמן בא במנחת נסכים —

דברי רבי עקיבא.

רבי טרפון אומר:

מתנדבין שמן; וכשמתנדב שמן בפני עצמו הרי הוא קומצו ומקטיר את הקומץ, והשאר נאכל לכהנים כדין כל מנחה. (2)

שמנדב יין לנסכים בפני עצמו; הן אמת, דממילא גם ספק הגמרא צריך ביאור, כי מאחר שאינו מקריב אותם לא לפר ולא לאיל, למה לא נצרך שיעורים משני מינים, וצריך תלמוד.

2. א. רש"י, על פי הגמרא לעיל עד ב בשם שמואל דמסייע ליה מתניתין דשם [ומטעם זה פסק הרמב"ם — מעשה הקרבנות יד א — כרבי טרפון, משום דמתניתין מסייע ליה, כמבואר בכסף משנה שם]; ולדברי שמואל עצמו, המתנדב יין מזלפו על גבי האישים ואינו הולך

וזה דלא כדברי הרמב"ם — הובא בהערה לעיל — שמחלק ביניהם, ובשנים אינו קדוש ואילו בחמשה קדוש וישלים.

1. לשון רש"י הוא: עד דממלי להו לי"ב לוגין לא קרבי, דהא יש קבע לנסכים, ולא אמרינן ליקרבו שמונה לוגין לשני אילים ושלשה לוגין לכבש אחד, או דלמא למנחה הראויה לשני אילים, וכבש איכויין; ומלשונו נראה, שאת הנסכים שנדר הוא בא להקריב עם המנחה עבור שני אילים וכבש, וזה אינו, כי הנידון הוא במי